

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel +372 681 4650 fax +372 667 8399 E-mail eki@ki.ee

Turistide alkoholi ostumahu uuring

Tallinn

November 2003

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Pille Liivaauk

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 681 4650

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	4
Turistide osakaal alkoholi müügikäibes	5
Turistide alkoholiostude maht ja struktuur.....	7
Enamostetud alkoholibrändid.....	11
Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Soomes ja Rootsis	13
Kokkuvõte	16

Sissejuhatus

Töö on teostatud EV Põllumajandusministeeriumi tellimusel.

Töö **eesmärgiks** on anda hinnang turiside poolt ostetud alkoholsete jookide mahule ja ise-loomustada selle trendi põhilistes Eesti turismi piirkondades. Kooskõlastatult tellijaga olid töö ülesanneteks:

- leida kui suure osa moodustavad turistide ostud alkoholi müügikäibest;
- määrata alkoholsete jookide müügi maht maksuvabas piirkonnas;
- kuidas muutuvad turistide ostud ajas (trend);
- millised on turistide poolt enam ostetud brändid.

Töö baseerub EAS Turismiagentuuri turistide arvu statistikal, tollistatistikal ja EKI poolt läbi viidud alkoholikaupluste juhatajate/spetsialistide küsitlusel. Viimane viidi läbi 2003. aasta oktoobris 14-s Tallinna kesk- ja vanalinna ning sadamapiirkonna alkoholi- ja toidukaupluses intervjuude vormis.

Analüüsis on kasutatud Rootsi SoRAD-i ja Soome STAKES-i tehtud põhjalikke alkoholsete jookide tarbimisuuringuid.

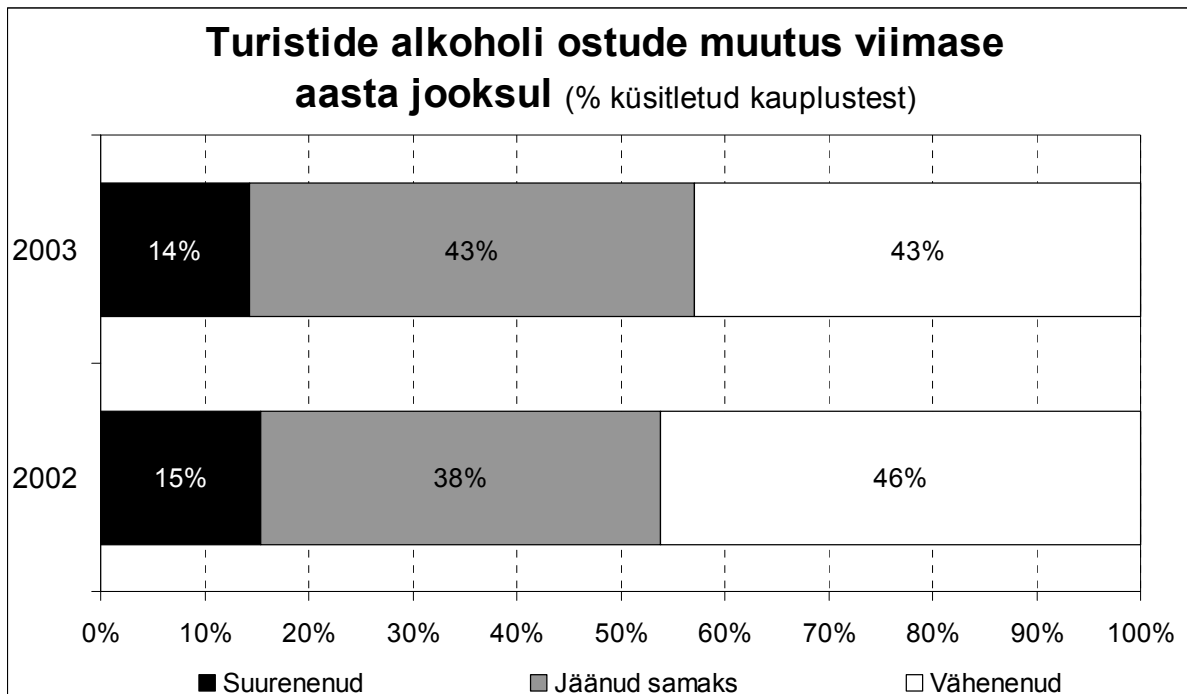
Turistide alkoholi ostumahu uuring

Turistide osakaal alkoholi müügikäibes

Turistide osakaalu arvestamisel kaupluste müügikäibes on kasutatud EKI poolt läbi viidud alkoholikaupluste spetsialistide küsitlusandmeid. EKI poolt koostatud valimi kauplused asuvad Tallinnas sadama, kesk- ja vanalinna piirkonnas ning küsitlus viidi läbi 2003.aasta oktoobris.

Uuringust selgus, et turistide osakaal turismipiirkondade alkoholikaupluste alkoholimüügis on viimase aastaga suurenenud 72%-ni (2002. aastal 67%). 14%-s küsitletud kauplustest on turistide alkoholiostud viimase aastaga suurenenud, 43%-l jäänud samaks ja 43%-l vähenenud (joonis 1). Suurenenud on turistide alkoholiostud suuremates Tallinna kesklinna toidu-kauplustes, vähenenud sadamapiirkonna ja vanalinna väikekauplustes. See näitab suurte (keti)kaupluste positsiooni tugevnemist turismipiirkondade alkoholiturul ning väikekaupluste raskusi konkurentsivõimel. Turistide ostude vähenemist põhjendati sellega, et turistid ostavad varasemast enam alkoholi suurtest kauplustest ja laevast. Nii kesklinna kui sadamapiirkonna väiksemate alkoholikaupluste konkurentsivõimet on vähendanud eelkõige Sadama Citymarketi avamine. Suuremad kauplused märkisid aga suurema turistide alkoholiostude põhjuseks nende kauplusi külastavate turistide arvu kasvu. Sellest võib järeldada, et suured ketikauplused ei meelita enda juurde ostma mitte ainult eestimaalasi, vaid ka turiste ning väikekauplustel ja turu-tüüpi müügikohtadel on üha keerulisem nendega konkureerida.

Joonis 1

Üks turist ostab keskmiselt Eestist kaasa 15,6 liitrit alkoholiseid jooke. Sellest keskmiselt 12,6 liitrit on õlu, veidi üle liitri viin ning veidi alla liitri konjak ja liköör (tabel 1). Kõiki nimetatud jooke ostab keskmine turist kaasa mullusest mõnevõrra rohkem, erandiks olid vaid liköörid.

Tabel 1

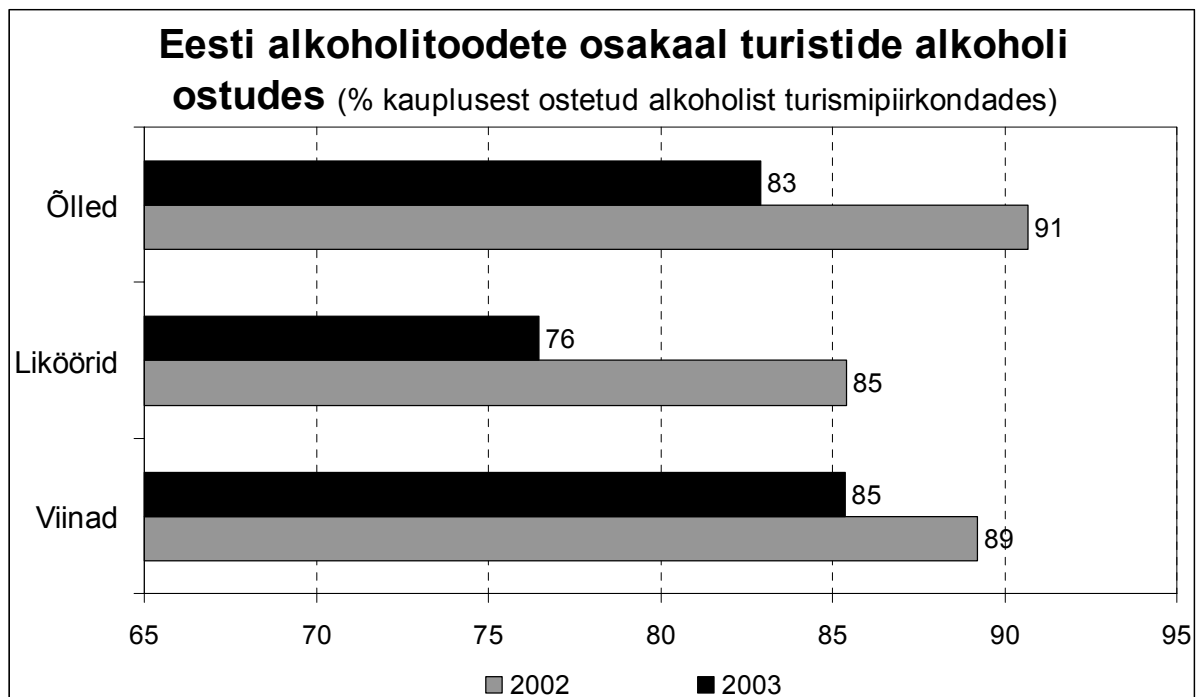
Turisti keskmine alkoholi ostukogus (liitrites)

	Keskmiselt 2002	Keskmiselt 2003
Viina	1,0	1,2
Konjakit	0,8	0,9
Likööri	1,1	0,9
Õlut	11,3	12,6
Kokku	14,3	15,6

Alkoholi ostul rahvuslikes omapärades aastaga suuri muutusi toimunud ei ole. Soomlased ostavad endiselt eelkõige odavaid alkohoolseid jooke - 80%-list Eestis toodetud viina 0,5-liitrites plastpudelites, likööri, õlut. Soomlaste alkoholi ostueelistused on oluliselt teistsugused ja ostukogused suuremad kui teistel rahvustel. Rootslased, venelased ja väliseestlased eelistavad Eestist kaasa osta kangemaid ja kallimaid alkohoolseid jooke – konjakit/brändit, viskit, kuid sel aastal on üha enam rootslasi enda jaoks avastanud ka Eesti veinid. Osa kauplusejuhatajaid märkis ära ka selle, et venelastest turistid ei osta üldiselt Eestist viina, kuna omamaine viin pidi olema kvaliteetsem. Ameeriklased eelistavad aga väiksemaid lapi-kuid pudeleid, austraallased ostavad ka Riia Balsamit.

Eestis toodetud alkoholijookide (nii õlle, likööride kui viina) osakaal turistide ostukorvis on vähenenud ning importtoodete osa suurenenud võrreldes eelmise aastaga (joonis 2).

Joonis 2

Turistide alkoholiostude maht ja struktuur

Turistide alkoholiostude mahu ja rahaliste kulutuste suuruse määramisel on kasutatud Eesti Turismiagentuuri ja Eesti Panga iga-aastaseid turistide küsitlusi, mis sisaldavad ka kulutusi alkoholi- ja tubakaostudele.

Hinnangute tegemisel on samuti kasutatud Rootsis ja Soomes tehtud põhjalikke uuringuid elanikkonna alkoholitarbimisest¹, kus lisaks riikliku statistika andmetele tarbimise kohta on käsitletud ka välismaal tarbitud ja välismaalt kaasa toodud alkoholsete jookide osa nende maade elanike alkoholsete jookide tarbimises, aga ka salaalkoholi osakaalu. Soomlaste ja rootslaste ostud moodustavad suure osa välisküllastajate alkoholsete jookide ostukogustest Eestis.

Viimasel kolmel aastal on ESA andmetel Eestit külastanud üle kolme miljoni välisriikide kodaniku (tabel 2). Eestit külastavate välisriikide kodanikest saabub Eestisse kõige enam soomlasi, nende osakaal välisküllastajates ulatub 55%-ni. Sealjuures on soomlaste osakaal kõrge välismaalaste ühepäevaküllastuste osas, ulatudes selles 90%-ni. Tegemist on suures osas nn kaubaturismiga ning seda on tinginud hindade madalam tase Eestis võrreldes Soomega. Viimasel paaril aastal on siiski täheldatav Eesti ja Soome hinnatasemete erinevuse vähenemine ning sellega seoses on vähenenud ka ühepäevaküllastustega soomlaste arv Eestisse. Samas on suurenenud ööbimisega turistide arv.

Alkoholsetele jookide hinnatase on Eestis võrreldes Soome ja Rootsiiga endiselt tunduvalt madalam. Näiteks maksis septembris 0,7-liitrine pudel 38-40%-list kohalikku viina Stockholmis 338.95 krooni, Helsingis 312.46 krooni, kuid Tallinnas maksis madalama hinnaklassi viin 86.95 krooni ja kõrgema hinnaklassi viin 164.33 krooni. Pooleliitrine pudel 4,3-4,7%-list õlut maksis Stockholmis 16.95, Helsingis 28.32 ja Tallinnas 9.63 krooni. Soomlaste poolt armastatud marjaliköörid maksavad Tallinnas keskmiselt 56.64 krooni 0,5-liitrine pudel. Nii Rootsis kui Soomes müüakse alkoholsetid jooke (v.a lahjemad õlled, siidrid) ainult spetsialiseeritud alkoholsete jookide kauplustes.

Kahe-kolmekordne hinnavahe on ka põhjuseks, miks suur osa Eesti väliskülalistest alkoholsetid jooke siit koju kaasa viib. Välisküllastajad kulutavad alkoholile Eestis nii toitlustusettevõtetes kui ka kauplustes ostes. Lisaks on võimalus alkoholsetid jooke koju kaasa viimiseks osta maksuvabadest piirkondadest (näiteks laevadelt). Turistide iga-aastased küsitlusandmed sisaldavad kauplustes tehtavaid ostukulusid alkoholile ja tubakale koos ning selle alusel on hinnatud kauplustes ostetud alkoholsete jookide mahtu ja kulutusi. Ühepäevaturistide vähenemisega on kaasnenud küll välisküllastajate kogukulutuste vähenemine, kuid alkoholsete jookide osas näitas kauplusteküsitlus mõningast kasvu. Võrreldes eelmise aastaga muutus ka ostude struktuur. Kulutused alkoholile ja tubakale kauplustes on viimastel aastatel moodustanud 6-8% välisküllastajate kogukuludest Eestis.

---

¹ 1. En skål för det nya millenniet/ En studie av svenska fokets alkoholkonsumtion i början av 2000-talet. Forskningsrapport nr. 11, SoRAD, Stockholm 2003.

2. Resandeförsel/Svenska resenärers införsel av öl, vin och sprit till Sverige varje månad, från juni år 2000 och framåt. Uppdaterad till och med augusti 2003. SoRAD, Stockholms Universitet. 2003

3. STAKES – Sotsiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Ministeriumi ja valitsusesisesed uuringud alkoholi tarbimise ja päritolu kohta 2003. aastal.

4. Soome rahandusministeriumi andmed eraisikute alkoholsete jookide sisseveo kohta.

Tabel 2

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv (1000 inimest)

	1999	2000	2001	2002	2003 8 kuud	2003 8k/ 2002 8k, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku	3180,5	3310,3	3230,3	3253,0	2346,1	0,7
sh USA	58,2	88,3	98,7	71,0	72,7	20,9
Leedu	80,3	92,5	113,0	127,1	90,6	-0,7
Läti		419,0	450,2	401,5	293,3	3,5
Norra	20,1	24,4	27,9	36,0	30,2	17,4
Poola	12,7	16,1	22,4	29,3	28,7	28,5
Rootsi	132,8	158,2	109,8	134,2	105,0	13,1
Saksamaa	48,1	57,8	70,5	85,9	83,6	19,5
Soome	1912,2	1913,6	1809,6	1824,7	1191,8	-8,3
Suurbritannia	35,4	44,3	57,1	59,3	55,9	22,6
Taani	15,9	16,3	16,1	16,7	12,3	4,3
Ukraina	13,4	14,8	15,3	15,8	10,7	1,5
Venemaa	299,1	332,0	281,1	281,0	195,6	3,4
Itaalia	17,2	15,2	18,5	21,1	26,1	74,4
Prantsusmaa	10,6	10,7	12,2	14,9	16,2	40,4
Holland	7,7	9,6	10,5	11,9	12,3	40,1
Hispaania	9,4	9,7	12,9	17,4	18,8	30,3
Turistide arv	1350,4	1369,2	1231,6	1203,8	...	...
sh -ööbivate turistide arv	230,8	310,5	283,1	296,4	...	...
sellest Rootsi	16,6	17,9	11,4	12,7	...	...
Soome	162,4	239,4	209,4	194,6	...	...
-ühepäevaturistid	1119,6	1058,7	948,5	907,3	...	...
sellest Rootsi	16,6	21,3	6,3	13,3	...	...
Soome	1037,1	959,5	849,0	806,2	...	...

Teatud määral on turistide kulutuste suurused erinevad olenevalt nii reisi kestvusest kui ka erinevatest riikidest kodanikel ja seda ka alkoholi ostmisel. Suuremaid kulutusi alkoholi ostmiseks teevad küll mitmepäevaturistid, kuid kulutuste struktuuris on kulutused alkoholile kõrgemad ühepäevaturistidel. Samas kulutavad mitmepäevaturistid suuremaid summasid ka toitlustusettevõtetes, kus teatud osa moodustab alkohol. Mitmepäevaturistide arv on väiksem kui ühepäevaturistide arv, moodustades veidi üle 1/5 Eestit külastavatest välisriikide kodanikest. Põhjamaadest ja USA-st/Kanadast saabuvate väliskülastajate kulutused alkoholile on suuremad, kui teistel rahvustel. Siinjuures ostavad kaugematest riikidest saabujad kojuviimiseks kaasa suveniirpudeleid ja Eesti eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, ka Riia Balsam jms), lähiriikidest külalised aga odavamaid tooteid koduseks tarbimiseks (viin, õlu). Kaupluste spetsialistide küsitluste andmeil ostavad soomlased enam viina, likööri ja õlut. Teised Euroopa Liidu lähiriikide kodanikud eelistavad soomlastest enam kallemaid eksootilisemaid tooteid (Vana Tallinn, Kännu Kukk) või imporditud jooke – konjakit ja viskit. Väliskülas-

tajad Lätist, Leedust ning Venemaalt alkohoolsetele jookidele kauplustes märkimisväärseid kulutusi ei tee, sest alkoholi hinnatasemed nendes riikides on madalamad. Venemaalt pärit turistide arvates on seal müüdava viina kvaliteet kõrgem kui Eestis, mistõttu märkimisväärsetes kogustes alkoholi Eestist kaasa ei osteta. Küll aga näitavad küsitlused Venemaalt saabunud mitmepäevaturistide suhteliselt suuri kulutusi Eesti toitlustusettevõtetes.

Kaupluseküsitlused näitasid turistide alkoholiostude mõningast suurenemist eelmise aastaga võrreldes, kusjuures suurenenud on kallimate toodete ostmise. Eestit külastanud välisriikide kodanike kulutused alkoholile on suurenenud keskmiselt 127 kroonini ühe külastaja kohta (kasv 2,4%, 2002 – 124 kr). Selle alusel ulatub välituristide poolt kauplustes ostetava alkohoolsete jookide käive arvestuste kohaselt tänavu 400-415 miljoni kroonini. See moodustab 15-16% Eesti alkohoolsete jookide 2003. aasta prognoositavast jaekäibest (2,6 mlrd kr). Rahaliselt kulutatakse enam viina ostmiseks, mille kogukulu ulatub umbes 200 miljoni kroonini. Peale selle kulutatakse alkoholile ka toitlustusettevõtetes ja maksuvabades piirkondades. Alkohoolsete jookide koguselise mahu hindamisel on arvestatud alkohoolsete jookide müümisel ja ka enamuse riikide poolt tollis kehtestatud ealisi piiranguid, mis lubavad neid jooke lähiriikidesse sisse viia vanematel kui 20-aastastel kodanikel. Alla nimetatud vanusepiiranguga välisküllastajaid, sealhulgas lapsi, on umbes 10-12%, kellel ei ole alkohoolseid jooke lubatud osta ega ka oma koduriiki kaasa võtta. Väike osa välisküllastajatest, eksterthinnangutel 5-8%, on neid, kes alkoholi ei osta ega ka ei tarbi.

Nimetatud tegureid arvestades on kauplustest enamostetavate alkohoolsete jookide välisküllastajate ostumahud toodud tabelis 3.

Tabel 3

Välisküllastajate alkohoolsete jookide ostumahud kauplustest (miljon liitrit)

	2002 ²	2003
Õlu	8,5 – 9,0	7,5 – 8,0
Kange alkohol	1,9	1,9
sellest viin	1,3	1,3
konjak/viski	0,15	0,16
liköörid	0,4 - 0,45	0,4 - 0,42
Vein	...	1,2
Kokku 100%-lises alkoholis	1,17*	1,29

*ilma veinita

Põhilise osa turistide alkoholiostudest moodustavad Soome kodanike ostud, kuivõrd soomlasi on Eestit külastanud välisriikide kodanikest peaaegu 2/3. Soome on oma kodanikele (vanuses alates 20. eluaastast väljastpoolt Euroopa Liitu asuvatest välisriikidest tagasisaabumisel ja reisi kestvusel üle 20 tunni) kehtestanud alkoholi sisseveo piirmäärad, mis kange alkoholi osas on 1 liiter üle 22%-lise kangusega või 2 liitrit alla 22%-lise kangusega jooke, 2 liitrit

² Õlle 2002. aasta ostumahtu on korrigeeritud täpsemate võrdlusandmete alusel. Eelmisel aastal tehtud esmakordsed hinnangud olid mahus 6-6,5 mln l.

veini ja 16 liitrit õlut (s.o 4 kohvrit 0,33 l plekkpurgiga, 1 kohver = 12 purki). Samas on piirikontroll Soomes soomlaste endi kontrollimisel üsna leebe.

2002. aastal viidi Eestist väliskülastajate poolt kaasa kauplustest ostetuna alkohoolseid jooke umbes 1,17 miljonit liitrit arvestatuna 100%-lises alkoholis, mille võrra tuleb vähendada Eesti elanike tarbimist. Senised arvestused eestimaalaste alkoholitarbimise kohta on tehtud bilansimeetodil ning turistide alkoholiostud on arvestatud siseturu tarbimisena. 2002. aastal osteti Eestis legaalselt 11,9 liitrit 100%-list alkoholi ühe täiskasvanud elaniku kohta. Välis- turistide alkoholiostude arvestamisega väheneb eestimaalaste tarbimine ligikaudu 1 liitri võrra, ulatudes seega 10,9 liitrini ühe täiskasvanud elaniku kohta 2002. aastal.

2003. aastal ulatub väliskülastajate poolt välja viidava alkohoolsete jookide kogus 100%-lises alkoholis hinnanguliselt 1,29 miljoni liitrini, mis teeb 1,2 liitrit ühe täiskasvanud elaniku kohta, mille võrra tuleb eestimaalaste tarbimist tänava vähendada.

Väliskülastajate kauplustes ostetud alkoholikogustele lisandub siseturul veel tarbimine toidustustuseettevõtetes, kus tarbimismahud on tunduvalt väiksemad ning mis eestimaalaste tarbimiskogust kuigi oluliselt ka ei vähenda. Väliskülastajate ostud **maksuvabades piirkondades** siseturu käibesse ei lähe. Maksuvabasse piirkonda tarnitavad kogused, enamuses osas laevadele, moodustavad poole vähem kauplustest ostetud kogustest ehk umbes kolmandiku reisijate poolt väljaviidavast kogusest (tabel 4). Aegrida vabatsooni tarnitavate koguste kohta näitab kasvutendentsi kõigi jookide osas peale viina.

Tabel 4

Maksuvabasse piirkonda tarnitud alkohoolsete jookide kogused
(tuhandetes liitrites)

	2001	2002	2003
Õlu	3529	3316	3725
Vein	...	223	225
Vermut	...	10	19
Lahjad kääritatud joogid	...	120	128
Kanged alla 80%-lise alkoholisaldusega	691	867	1080
- konjak	20	61	103
- viski	32	83	116
- rumm	4	14	28
- džinn	11	28	44
- viin	289	277	243
- liköör	180	231	279
- muud	156	173	267

Allikas: Tolliamet

Kaupluste küsitluste ja maksuvabasse tsooni tarnitud 10 kuu koguste alusel hinnatavad alkohoolsete jookide kogused, mida väliskülastajad reisilt koju kaasa ostavad, on toodud tabelis 5.

Tabel 5

Väliskülastajate poolt Eestist välja viidavate alkoholsete jookide kogused (mln l)

	Maksuvaba tsoon	Kauplused	Kokku
Õlu	3,7	7,5 – 8,0	11,2 – 11,7
Kanged	1,1	1,9	3,0
sh konjak/viski	0,2	0,2	0,4
viin	0,5	1,3	1,6
liköör	0,3	0,4	0,7
Veinid	0,2	1,2	1,4
100%-lises alkoholis	0,63	1,29	1,92

Maksuvabas tsoonis müüdavate alkoholsete jookide maht 100%-lises alkoholis ulatub tänavu 0,63 miljoni liitrini (2002.a – 0,53 mln l). Seega viivad väliskülastajad Eesti kauplustest ja vabatsoonist ostetuna kaasa 1,92 miljonit liitrit 100%-list alkoholi.

Enamostetud alkoholibrändid

Kaupluste juhatajate ja spetsialistide käest küsiti ka seda, milliseid alkoholi marke turistid eelkõige osta armastavad, iga tootegrupi juures võis nimetada 3 kõige populaarsemat nime-tust (tabel 6).

Turistide **lemmikviinadeks** on jätkuvalt Viru Valge ja Saaremaa viin. Aastaga on turistide seas populaarsemaks muutunud Saaremaa viin, Hundijalavesi ja Kapteni viin.

Konjakitest ostavad turistid Eestis endiselt kõige sagedamini Larsenit, selle nimetasid kolme lemmiku seas ära ligi 2/3 küsitletud kauplustest. 4 sagedamini nimetatud konjakit olid samad, mis eelmisel aastal. Populaarsuselt järgnesid ka sel aastal Larsenile Meukow, Belõi Aist ja Hennessy.

Likööridest ostavad turistid Eestist enamasti kaasa kas Vana Tallinnat või eestimaiseid marjalikööre, kusjuures Vana Tallinna liköörid on sel aastal isegi populaarsemad kui marja-liköörid. Sel aastal nimetati lemmikuna sagedamini ära ka kohviliköörid ja Soomest pärit Minttu liköör.

Õlledest on turistide seas suurim Saku Originaali populaarsus, seda osalt ka seetõttu, et kõiki teisi nimetatud õllesorte turismipiirkondade alkoholikauplustes sageli ei müüda, Saku õlut aga kõikjal. Turistide seas on aastaga populaarsust juurde võitnud A. le Coqi õlled.

Tabel 6

Turistide poolt enamostatud alkoholimargid (3 enamnimetatud margi seas)
(% antud marke nimetanud kauplustest)

	2002	2003
Viinad		
Viru Valge	100%	100%
Saaremaa	92%	100%
Hundijalavesi	8%	43%
Koskenkorva	23%	29%
Kapteni	-	21%
Estonian Chistal Vodka (Remedia)	8%	7%
Liiwi	-	7%
Russky Standart	-	7%
Absolut	8%	-
Old Thomas de Lux	8%	-
Konjakid		
Larsen	58%	62%
Meukow	42%	46%
Belõi Aist	33%	38%
Hennessy	33%	38%
Chateau Montifaud	-	15%
Reno	8%	8%
Remy Martin	8%	8%
Bastion	-	8%
Courvoisier	-	8%
Metaxa	8%	-
Polignac	8%	-
Liköörid		
Vana Tallinn	85%	93%
Metsmaasika, marjaliköörid	100%	86%
Kohviliköör	15%	29%
Minttu	-	29%
Bailyes	15%	7%
Amaretto	-	7%
Sambuka	-	7%
Brendaus	-	7%
Eden	8%	-
Donna	8%	-
Kiiu torn	8%	-
Kännu Kukk	8%	-
Õlled		
Saku Originaal	100%	100%
A le Coq Premium	50%	71%
Koff	42%	50%
Saaremaa	8%	7%
Tšehhi	-	7%
Saku Tume	-	7%
Frederik	8%	-
Holsten	8%	-

Alkohoolsete jookide tarbimisuuringutest Soomes ja Rootsis

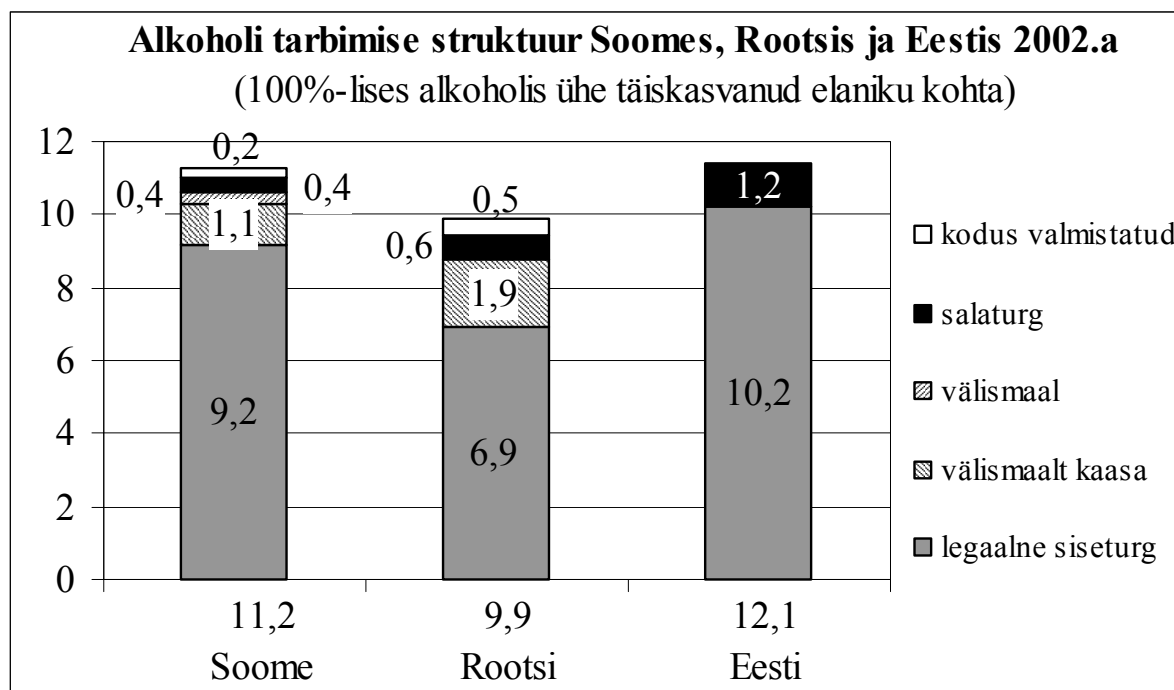
Rootsis läbi viidud uuringute kohaselt moodustavad reisilt kaasa toodud alkohoolsed joogid keskmisest tarbimisest ühe täiskasvanud rootslase (15-aastased ja vanemad) kohta aastas 1,9 liitrit arvestatuna 100%-lise alkoholina. Sellest olid piiritusjoogid 0,7 liitrit, vein 0,7 liitrit ja õlu 0,5 liitrit.

Soome uuringud näitavad, et soomlaste alkoholi kogutarbimisest on 0,4 liitrit tarbimine välismaal olles ja 1,1 liitrit kodumaale kaasa toodud alkohoolsed joogid arvestatuna 100%-lise alkoholina keskmiselt ühe täiskasvanud elaniku kohta aastas.

Välismaal tarbitud ja välismaalt kaasa toodud alkohoolsete jookide osa alkoholi kogutarbimises ulatub rootslastel 19%-ni ja soomlastel 13%-ni alkohoolsete jookide kogutarbimisest. Nende uuringute kohaselt tarbiti Rootsis 2002. aastal keskmiselt 9,9 liitrit ja Soomes 11,2 liitrit 100%-list alkoholi ühe täiskasvanud elaniku kohta. Registreeritud alkoholi tarbimisnäitajad nendes riikides on palju väiksemad: Rootsis 6,9 liitrit ja Soomes 9,2 liitrit ühe täiskasvanud elaniku kohta (joonis 3).

Uuringute kohaselt toovad rootslased 12% tarbitavatest alkohoolsetest jookidest sisse väljastpoolt Euroopa Liitu olevatest riikidest, sealjuures 25% kangetest piiritusjookidest, 5% veinidest ja 5% kangest õllest. Mahuliselt ulatuks väljastpoolt EL toodav kangete piiritusjookide kogus 3,3, veinikogus 2 ja õllekogus 3 miljoni liitrit. Hinnanguliselt võib sellest 1/6 olla toodud Eestist. Tarbimises ühe täiskasvanud elaniku kohta teeb väljastpoolt EL-i toodav kogus 100%-lises alkoholisisalduses kokku 0,23 liitrit, millest 0,17 liitrit on kange alkohol, 0,03 liitrit veinid ja 0,03 liitrit õlu ning vastava joogi koguses 0,45 liitrit kanget alkoholi, 0,29 liitrit veini ja 0,47 liitrit õlut.

Joonis 3

Soome uuringute tulemused tabelis 7 näitavad detailsemalt, kui palju ja milliseid alkohoolseid jooke viisid soomlased koju kaasa Eestist ja Eesti maksuvabast tsoonist keskmiselt ühe huvireisija või ühe ärireisija kohta. Soomlaste uuringus toodud keskmiste alusel viisid Eesti piiri ületanud 1,8 miljonit soome turisti 2002. aastal Eestist koos maksuvaba piirkonnaga kaasa 1,45 miljonit liitrit kanget alkoholi, 0,55 miljonit liitrit aperitiive, 1,1 miljonit liitrit veine ja 12 miljonit liitrit õlut. Soome rahandusministeeriumi esitatud andmed Eesti suunalt sisetoodava alkoholi kogumahtude kohta arvestavad peale Eestit külasthanud soomlaste (1,825 mln inimest) alkoholi sisetoojateks ka kruisireisijad (ca 700 tuh inimest), kes Eestit ei külasta. Sellel alusel arvestatud alkoholikogused ulatusid 2002. aastal Soome rahandusministeeriumi andmeil kangel alkoholil 2,5 miljoni liitrini, aperitiivil ja veinil 2,5 miljoni liitrini ning õlled 20 miljoni liitrini.

Tabel 7

Soomlaste Eestist kaasa viidud keskmised alkohoolsete jookide kogused 2002. aastal (liitrit ühe reisija kohta, Eestist ja vabatsoonist)

	Kanged	Aperitiivid	Veinid	Õlu
Kõikide välisreiside keskmine	0,7	0,3	0,6	4,7
Eestist				
- vabaaja reis	0,9	0,3	0,6	8,3
- ärireis	0,7	0,3	0,4	4,5

Allikas: Soome Rahandusministeerium

Soome ja Rootsi liitumisel EL-ga said mõlemad riigid õiguse piirata alkoholi sissevedu esialgu kaks aastat, hiljem aga kokku 10 aastat (tabelid 8 ja 9). 2004. aastast lõpevad piirangud ning nende riikide range alkoholipoliitika ja kõrged aktsiisimaksud annavad põhjust kartusteks, et alkohoolsete jookide sissevedu madalama hinnatasemega riikidest kasvab. Rootsis ostetakse praegu 49% tarbitavast alkoholist Systembolagetist (kogu registreeritud tarbimine ulatub teiste ostukohtadega kokku 70%-ni), kuid kui alkoholiaktsiise ei alandata, hinnatakse Rootsi alkoholikaupluste osakaalu vähenemist 18%-le.

Soomlaste uuringutes käsitletakse alkohoolsete jookide tarbimise kahte stsenaariumi 2002. aasta tegelike tarbimisnäitajate alusel. I-es stsenaariumis hinnatakse palju toodi elanike poolt reisidelt sisse alkohoolseid jooke 2002. aastal ning kui suureks prognoositakse selle kasvu 2004 aastal peale EL laienemist juhul, kui aktsiisimäärad ei muutu. II stsenaarium hindab reisijate poolt sisetoodavate alkohoolsete koguste mahtu aktsiisimäärade alandamise tingimustes ja millise osa tarbimises säilitab kodumaine tootmine.

I stsenaariumi järgi hinnatakse, peale tollipiirangute lõppemist uutele liikmesriikidele ja aktsiisimäärade püsivusele kõrgel tasemel, alkoholi tarbimise kasvu 11 liitrile elaniku kohta (13 l täiskasvanud elaniku kohta) 100%-lises alkoholis (2002.a – 9,3 l/el või 11,2 l/täisk.el), millest 7 liitrit (64% tarbimisest, 2002.a – 82%) on registreeritud ja 4 liitrit registreerimata tarbimine. Eestist sisetoodavat alkoholi hinnatakse 2,5 liitrile ühe elaniku kohta, mis on kolmandik registreerimata tarbimisest. Soomlastest reisijate arvu Eestisse hinnatakse 2004. aastaks kasvavat 3 miljonile 2002. aasta 2,5 miljoni asemel (sh Eesti piiriületajad 1,8 mln).

Tabel 8

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Rootsis
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
01.01 1995 –	1 kange või 2 aperitiivi		5	15
01.07 2000 –	1	3	20	24
01.01 2001 –	1	6	26	32
01.01 2002 –	2	6	26	32
01.01 2003 –	5	6	52	64
01.01 2004 – ("EL-kvoot)	10	20	90	110

Allikas: Rades direktiv 2000/44 EG, Finansdepartementet.

Tabel 9

Alkoholsete jookide tolli piirmäärad Soomes
(liitrit ühe täiskasvanud reisija kohta)

Periood	Kanged (22 – 80%)	Aperitiivid (alla 22%)	Vein	Õlu
Väljastpoolt EL-i	1 kange või 3 aperitiivi		2	16
EL-i riikidest*	10	20	90	110

*1.mai 2004. aastast ka EL-i uutest liikmesriikidest.

II stsenaariumi kohaselt, plaanitava aktsiisimaksude alandamise³ järel oletatakse, et reisid Eestisse ei suurene, vaid jäävad praegusele tasemele (2,5 mln inimest aastas, st. 1,8 piiriületajat koos 0,7 kruisireisijaga). Maksualandusest hoolimata jäävad alkoholi hinnad Eestis madalamaks kui Soomes, kuid Eestist sissetoodav kogus väheneks võrreldes maksumäärade säilimisel sissetoodava kogusega. Hinnatakse, et keskmiselt tooks laevareisija kaasa 2 liitrit kangeid jooke, 1 liitri veine ja 8 liitrit õlut ning autoturist 8 liitrit kangeid jooke, 20 liitrit veine ja 30 liitrit õlut. Aktsiisimaksu alandamisega kasvaks tarbimine 100%-lises alkoholis samuti 11 liitri ühe elaniku kohta, nagu ka maksumäärade säilimisel, kuid registreeritud tarbimine ulatuks 9 liitri ehk 82%-le ja registreerimata tarbimise osakaal väheneks 2 liitri (18%).

³ Alkoholsete jookide aktsiisimaksude alandamise otsus on Soomes vastu võetud novembris 2003. Vastavalt otsusele alanevad aktsiisimaksud järgmiselt (eurot ühele liitri 100%-lisele alkoholile): Kange alkohol - 28.25 (50.46 praegu kehtiv), vahetoode - 23.56 (39.24), veinid - 19.27 (21.41), õlu - 19.45 (28.59).

Kokkuvõte

Antud uuring on koostatud eelmisel aastal esmakordselt tehtud analüüsi metoodika alusel, mille tulemusel on algandmed mõnevõrra täpsustunud ja analüüsitulemusi ka eelmise aasta kohta korrigeeritud. Kahjuks on Eesti ametliku statistika andmed mitmeid seda valdkonda puudutavates osades väga puudulikud ning vajaksid täiustamist. Statistilise andmebaasi täiustamine on vajalik seda enam, et alkoholi müügist laekuvad riigieelarvesse väga suured maksud nii aktsiisina kui ka käibemaksuna ning samas on alkoholi tarbimisel ühiskonnale negatiivsed sotsiaalsed tagajärjed.

EAS Turismiagentuuri ja Eesti Panga poolt iga-aastaselt teostatavaid turistide küsitlusi viiakse läbi andmete saamiseks turistidega sissetoodava valuuta, turismiteenuste kasutamise, turistide rahulolu jms kohta, kuid turistide kulutuste osa (sh ka alkoholi-tubakatoodete ostukulude suurus) pole senini analüüsitud ning küsitluslehe vormi ja metoodikat edasi arenatud. Kuluste osas on antud küsitlusinfo lünklik ning ebapiisavalt struktureeritud, kuid see on ainuke info, mis momendil Eestis turistide kulutuste kohta eksisteerib. Lisaks on tänavu käesolevas uuringus kasutatud Tolliameti andmeid alkoholsete jookide tarnekoguste kohta maksuvabasse piirkonda. EKI poolt hinnatud välisküllastajate alkoholsete jookide ostumahtusid siseturul ja maksuvabas piirkonnas on võrreldud Soome ja Rootsi uuringutega reisidelt kaasa toodud kogustega, mis moodustavad põhiosa turistide poolt Eestist välja viidavast alkoholist. Võrdlusvõimalused nimetatud uuringutega tõstavad antud uurimistulemuste usaldusväärsust. Väga põhjalikult tehtud Soome ja Rootsi alkoholitarbimise uuringud peaksid olema heaks suunanäitajaks ka Eesti alkoholitarbimise uuringutele, eelkõige aga riikliku initsiatiivi näitamiseks nende uuringute vajalikkusest ja selle riigile väga olulise kauba statistilise andmebaasi täiustamiseks.

2003. aastal on välisküllastajate arv 8 kuu andmetel suurenenud 1%, kuid samas on Soomest saabunud küllastajate arv 13% vähenenud, kõigist teistest riikidest aga suurenenud. Kuivõrd soomlased ostavad peamise osa turistide alkoholiostudest, siis on nende vähenemise tulemusel muutunud tänavu ka alkoholsete jookide müügistruktuur.

Sel aastal suurenevad välisküllastajate kulutused alkoholsetele jookidele 2,4%, ulatudes 127 kroonile keskmiselt ühe küllastaja kohta (2002 - 124 kr). Kaupluste müügis on keskmises ostukoguses suurenenud viina, konjaki ja õlle kogus, vähenenud likööride kogus. Samas on peamiste viina ja õlle ostjate - soomlaste küllastuste arv Eestisse vähenenud ning viina kogumaht jääb lõpptulemusena eelmise aasta tasemele, kuid õlle kogumaht tänavu võrreldes eelmise aastaga väheneb.

Eesti siseturult välisküllastajate poolt ostetavate alkoholsete jookide kogus arvestatuna 100%-lises alkoholis ulatub tänavu 1,29 miljoni liitrini, mille arvel väheneb Eesti elanike alkoholitarbimine keskmiselt 1,2 liitri võrra ühe täiskasvanud elaniku kohta (2002 - 1 liiter). Alkoholsete jookide jaekäibest moodustavad välisküllastajate alkoholiostud 15-16%, ulatudes 400-415 miljoni kroonini, millest peaaegu pool kulutatakse viina ostmiseks.

Maksuvabast piirkonnast alkoholiostud siseturu arvesse ei lähe ning kogused sealt on poole väiksemad kauplustest ostetavatest kogustest. 2003. aastal maksuvabasse tsooni hinnanguliselt tarnitavate alkoholsete jookide koguste pealt kujuneks aktsiisimaksu 71 miljonit krooni ja käibemaksu 44 miljonit krooni. Kokku ulatub maksuvabasse tsooni tarnitavate alkoholikoguste maksuvabastus 115 miljoni kroonini, mis riigieelarvesse tänavu ei pea laekuma.